

Loppusuoralla tutkija marssittaa tarkasteluun tutkimuksen alkuosassa hahmotetun yritysmaailman, kulttuurimallin ja yritys-kulttuurimallin ja pukee ne vastaaviksi diskursseiksi. Yrittäjyyteen liittyvä yritysmaailmiskurssi oli vallitseva prosessin alkuvaiheessa. Sitten saivat kulttuuri ja kulttuuriympäristö enemmän sijaa. Tapaustutkimuksen välityksellä tutkija toteaa, että patruunatehtaan alueesta tuli diskursiivisen prosessin kautta kulttuuriympäristöä, siis kulttuurisesti arvokasta ympäristöä.

Rakenteellisesti tutkimusta olisi voinut tiivistää ja ryhdistää. Lukija uuvutetaan jo alkumatkalla samojen asioiden toistamisella. Diskurssianalyysin metodien esittely ja pohdinta saavat mittavan osan sen sijaan, että olisi keskitytty tutkimusaineiston analysointiin. Tieteelliseksi väitöskirjatutkimukseksi tekstiä juoksetetaan sangen säästeliäin viitemerkinnöin. Viitteet puuttuvat useasta kohdasta, jotka aivan ilmeisesti eivät ole tutkijan omaa tieteellistä tuotantoa.

Tutkijan rooli analysoitavana toimijana asettaa tutkimuksen tieteellisyyden kyseenalaiseksi. Teräväinen on itse osallistunut prosessiin, tuottanut kulttuurillisia merkityksiä sekä virkatyössään että lehtikirjoituksin. Hän on myös vaikuttanut muiden toimijoiden ajatteluun ja heidän tuottamaan diskurssiinsa. Teräväinen analysoi siis myös omaa toimintaansa. Ongelmalliseksi tutkijan aseman tekee myös se, että kaupunginarkkitehdin virka lakkautettiin prosessin aikana ja tutkija joutui jäämään virastaan pois, mikä osaltaan on lisännyt henkilökohtaista latausta. Tutkijan position käsittely kuitataan toteamuksella, että tutkimuksessa ei ole tarkoituksenmukaista pyrkiäkään ulkopuolisuuden kautta näennäiseen objektiivisuuteen. Vaikka tutkimuksen teko nykykäsityksen mukaan on aina tietyllä tavalla subjektiivinen suoritus, koettelee Teräväinen tieteellisen tutkimuksen rajoja.

Kulttuuriympäristön muodostumisprosessi on erittäin mielenkiintoinen tutki-

muskohde ja kaipaakin perusteellista selvitystä. Helena Teräväisen tutkimus avaa tätä kysymystä yhden konkreettisen tapauksen välityksellä Teollisuusalueen uusiokäytöstä tietoa etsivälle teos on sen sijaan lievä pettymys.

FT, KTM Tuija Mikkonen on erikoistunut teollisuusarkkitehtuuriin ja -perintöön sekä rakennettua kulttuuriympäristöä koskeviin kysymyksiin. Hän toimii tutkijana Museoviraston Vaasan toimistossa.

HYVÄKSI HAVAITTU TEKNIikka SOTATAIDON AVUKSI

Reijo Valta

Jarkko Kemppi. *Suomalaisen sotataidon kehittyminen vuosina 1918–1924*. Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisuja n:o 2. Helsinki 2006. 256 s.

FT Jarkko Kemppi käsittelee Maanpuolustuskorkeakoulun Sotahistorian laitoksen julkaisusarjassa julkaistussa teoksessaan nuoren Suomen maavoimien sotataidon kehittymistä. Alkuperäin aikarajaus on selkeä, niin myös loppu: 1924 perustettiin Sotakorkeakoulu (nyk. Maanpuolustuskorkeakoulu) ja armeija siirtyi jääkäriupseerien hallintaan tsaarin Venäjällä koulutetuilta.

1920-luvun alussa sotataito määrittyi strategiaksi ja taktiikaksi. Edellinen on kykyä voittaa sota ja jälkimmäinen taistelu. Nykyisin näiden kahden taidon väliin on määriteltä operaatiotaito, jonka kohde ei määrity yhtä kauniisti kuin edellisten. Yleensä se on kykyä voittaa sotatoimi.

Maailmansodassa oli testattu käytännössä monia teknologisia uutuuksia, muun muassa konekivääriä ja panssarivaunuja. Kuorma-autot helpottivat huoltoa ja joukkojen siirtämistä. Mutta teknisessä eturintamassa ollut Saksa kuitenkin hävisi, ja näytti siltä, että taktiikka (ja strategia) olisi unohdettu tekniikan lumouksessa. Konekivääri oli erinomainen puolustusase, se aiheutti hyökkääjälle valtavat tappiot. Mutta se esti nopean sotilaallisen ratkaisun saavuttamisen ja jumiutti taistelut pitkälliseksi asemasodaksi.

Suomalaisille upseereille oli kertynyt kokemusta kansalaissodan aikana, mutta yhteenvetona Kemppi toteaa taistelujen olleen niin paljon improvisaatiota ja ulkomaisten upseerien avun varassa, ettei varsinaisesta suomalaisesta sotataidosta juurikaan voitu puhua. Pikku hiljaa taitoa alkoi kertyä ulkomailla opiskellen ja Suomeen soveltaen, eri maissa koulutuksen saaneiden sovittaessa tietoaan omaperäiseksi suomalaiseksi sotateidoksi.

Tekniikan historian kannalta kiinnostavaa on kuitenkin keskeisten upseerien käsitykset sotateknologiasta ja sen mahdollisuuksista tulevaisuudessa. Upseerit yhdenmukaisesti pitivät ensimmäistä maailmansotaa suurena sotatekniikan esiinmarssina. Melko yleisesti ”konearmeijan” katsottiin syrjäyttäneen ainakin ratsuväen kokonaan. Silti hevosten korvaaminen polkupyörillä tiedustelussa tuntui ylivoimaisen vaikealta ajatukselta. Luutnantti Hanén havaitsi vuonna 1921 tutkielmassaan, että polkupyörällä oli monta etua puolellaan hevoseen verrattuna. Polkupyöräpataljoona pystyi ajamaan 16 tuntia vuorokaudessa, paljon hiljaisemmin ja ilman ajopelin tarvitseman ruoan kuljettamista. Pyöräsotilaat kykenivät avaamaan tulen nopeammin, sillä kyytivälinettä ei tarvinnut viedä ensin suojaan.

Suomen luonnonolosuhteet ja maasto mietityttivät upseereita paljon. Pärjäisikö polkupyörillä talvella, eivätkö hiihtojoukot

olisi paremmat? Panssarivaunuista tuskin maastomme vuoksi olisi uhkaa. Panssarivaunu olisi nimenomaan hyökkäysvaunu, ei helposti siirrettävä tykki. Konekiväärit olisivat jalkaväelle jatkossa elinehto, mutta miten panosten toimittaminen rintamalle hoidettaisiin? Poroillako?

Myös uusi kaasuaase pohditutti. Kaasuun tarvittavaa klooria Suomessa valmistettiin vuodesta 1916 vuoteen 1923, valmistus lopetettiin koska ainetta oli saatavilla maailmalta yllin kyllin. Suomessa arveltiin tämän perusteella kaasuaasetta kehiteltävän voimakkaasti. Täällä kuitenkin keskityttiin siltä suojautumiseen. Kemiallisten aseiden osuutta tulevissa sodissa pääasiassa arvailtiin. Ajanjakson lopussa vuonna 1924 perustettiin erityinen Sotatekninen Aikakauskirja pohdintoja varten.

Pääsuuntaus vaikuttaisi olleen Suomen erityisten luonnonolosuhteiden korostaminen, jonka ymmärtämiseen ei ulkomailta uskottu apua saatavan. Metsät ja lukuisat vesistöt suojaisivat Suomea uusilta sotateknikoilta. Osa kuitenkin ymmärsi, että Ruotsissa oli hyvin samankaltainen maasto kuin Suomessa ja heidän taktikoiltaan kannattaisi ottaa oppia. Käydty sotaharjoituksen osoittivat, että suomalaisetkaan eivät kyenneet liikkumaan laajoissa metsissään eksymättä. Perustettuun Sotakorkeakouluun palkattiinkin ruotsalainen upseeri taktiikan opettajaksi.

Suuret metsät ja kapeat metsätiet – niissä olisi Suomen paras mahdollisuus menestyä. Jarkko Kempin esitys on selkeä ja sujuvasti etenevä. Henkilöhakemisto helpottaa teoksen käyttöä. Joissakin kohdin olisin toivonut, että tekijä olisi todentanut epäilyksiään upseerien kirjoitusten suorasta kopioinnista ulkomaisista lähteistä. Nykytekniikallahan haut suuristakaan tekstimassoista eivät vie paljon aikaa. Mutta kokonaisuuden kannalta tämä ei ole puute.

Reijo Valta on oululainen tietokirjailija ja tutkija.